

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНА УСТАНОВА
«ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ
ІНСТИТУТ «БЕЙТ-ХАНА»

Кафедра природничо-наукової підготовки

«Культурально центроване консультування»
(назва навчальної дисципліни)

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни**

підготовки

бакалаврів
(назва рівня вищої освіти)

галузі знань

05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва галузі знань)

спеціальності

053 Психологія
(код і найменування спеціальності)

Робоча програма навчальної дисципліни «Культурально центроване консультування» спеціальності 053 Психологія освітньо-професійної програми бакалаврів для здобувачів вищої освіти IV курсу.

Розробник:

Первий Віктор Станіславович, доктор медичних наук, викладач кафедри природничо-наукової підготовки

(вказати ПІБ авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри природничо-наукової підготовки

Протокол від «26» серпня 2021 року № 01

Зав. кафедри

(підпис)

к. пед. н. А. О. Теплицька

(прізвище та ініціали)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми «28» серпня 2021 року

Гарант освітньої програми

(підпис)

к. псих. наук Г. Г. Колінець

(прізвище та ініціали)

Робоча програма перевірена навчально-методичним відділом «31» серпня 2021 року

Завідувач навчально-методичного відділу

(підпис)

І. В. Зеркаль

(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисциплін за формами навчання	
	Денна	Заочна
Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	вибіркова	вибіркова
Мова викладання	українська	українська
Передумови вивчення навчальної дисципліни (які дисципліни мають передувати вивченню)	ОДФ 2. 02 Загальна психологія з практикумом ОДФ 2. 07 Вікова психологія ОДФ 2. 14 Основи психологічного консультування	ОДФ 2. 02 Загальна психологія з практикумом ОДФ 2. 07 Вікова психологія ОДФ 2. 14 Основи психологічного консультування
Курс	4	4
Семестр	8	8
Загальний обсяг годин / кредитів	180 год. / 4 кредити	180 год. / 4 кредити
Кількість змістовних модулів	2	2
Годин на аудиторне вивчення	88	20
Годин на самостійне вивчення	92	160
Форма підсумкового контролю	іспит	іспит

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Культурально-центроване консультування» є вивчення і систематизація досягнень вітчизняних і зарубіжних досліджень у галузі психології міжкультурної комунікації; формування світоглядних компетенцій крос-культурального психолога, які є пріоритетними в системі соціально-психологічної допомоги особам з порушеннями комунікацій в соціально-культуральній сфері, що відповідають сучасним гуманістичним тенденціям і державній політиці Української держави.

Основними **завданнями** навчальної дисципліни «Культурально-центроване консультування» є:

- ознайомлення здобувачів другого магістерського рівня з історичними етапами становлення психології міжкультурної комунікації;
- оволодіти основними категоріями та поняттями психології міжкультурної комунікації;
- вивчення фундаментальних понять проявів взаємовідносин представників різних культурних спільнот;
- узагальнення основних міжкультурних дисфункцій;
- розгляд уявлень про міжкультурні стосунки;
- сприяти вирішенню питань побудови та організації міжособистісної взаємодії в різних культурних спільнотах;
- ознайомлення з особливостями комунікацій осіб різних культурних спільнот.

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Дисципліна «Культурально-центроване консультування» забезпечує набуття здобувачами освіти ряду **компетентностей**.

Компетентності, що формуються:

- ЗК1.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК6.** Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК7.** Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК8.** Навички міжособистісної взаємодії,
- ЗК9.** Здатність працювати в команді.
- СК5.** Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій та психологічні прилади для вирішування професійних завдань з психодіагностики та психокорекції психоемоційних станів, узгодженості психічних процесів та регуляції поведінки.
- СК8.** Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).
- СК10.** Здатність дотримуватися норм професійної етики.
- СК12.** Здатність до реалізації психологічної діяльності в етнічному середовищі.

Програмні результати навчання:

- ПР5.** Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги
- ПР9.** Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання
- ПР11.** Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій
- ПР13.** Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.
- ПР14.** Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.
- ПР 19.** Здійснювати психологічну діяльність, зокрема під час вирішення конфліктів, психологічному консультиванні та психотерапевтичній роботі із представниками певного етносу.

Після вивчення курсу «Культурально-центроване консультивання» студенти повинні **знати:**

- теоретико-методологічні основи антропології та психології міжкультурних комунікацій;
- особливості й механізми міжкультурної взаємодії в умовах глобалізації;
- особливості сучасних суперечливих процесів культурної глобалізації;
- психологічні концепції культури і особистості в культурі;
- теорії та моделі міжкультурних комунікацій;
- типологізації культур;
- особливості міжкультурної вербальної і невербальної комунікації, стилі міжкультурної конфліктної взаємодії і розв'язання конфліктів у різних культурах;
- психологічні механізми адаптації в іншому культурному середовищі.

Уміти:

- аналізувати соціальні ситуації конфліктів у міжкультурній взаємодії;
- використовувати моделі й концепції міжкультурних комунікацій для аналізу різноманітних ситуацій міжкультурної взаємодії;
- враховувати крос культурні аспекти під час проведення переговорів у різних сферах;
- співвідносити професійні знання, здобуті під час вивчення дисципліни, з сучасною реальністю міжкультурних відносин, а також в контексті психологопрактичної роботи і в екстремальних ситуаціях.

4. Зміст програми навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Загальні питання етнічної та кроскультуральної психології.

Тема 1. Типові помилки спілкування з представниками різних культур і причини крос-культурного шоку.

Причини порушення крос-культурних комунікацій. Проблема (пастка) сприйняття. Проблема стереотипів. Сприйняття культури членами суспільства: етноцентризм, релятивізм. Особливості крос-культурних комунікацій: вербаліка, паравербаліка і невербаліка. Крос-культурний шок.

Література [1,4,7,8, 17-19]

Тема 2. Культура та основні психологічні процеси. Рівні вивчення культури.

Визначення поняття культури. Структура культури. Роль мови в культурі. Вербальні та невербальні комунікації. Функції культури. Підходи до дослідження феномену культури.

Рівні вивчення культури. Артефакти. Привітальні ритуали і форми звернення. Проголошені цінності і переконання. Класифікація базових уявлень (цінностей).

Література [2, 4-6, 9, 12, 13, 17, 19-21]

Тема 3. Огляд найважливіших параметрів культури.

Векторне і спіральне сприйняття часу в різних культурах. Культури з моноактивними, поліактивними і реактивними ставленнями вчасно. Ставлення до природи. Відносини між людьми в різних культурах. Культури, орієнтовані на статус або досягнення. Високий і низький контекст. Емоційні і нейтральні культури. Конкретні і універсальні культури.

Література [20-23]

Тема 4. Культуродоцільне психологічне консультування як соціокультурна і психотехнічна проблема.

Культуродоцільний підхід у психологічному консультуванні: генезис феномену і його теоретичне осмислення у сучасній психології.

Література [15-19]

Тема 5. Індигенізація і універсалізація як головні тенденції в сучасній практиці психологічного консультування.

Соціокультурні витоки сучасної консультативної практики і процеси її експансії в країни незахідного світу. Аналіз мультикультуралізму як “четвертої сили” в сучасній консультативній психології. Індигенізація як сучасна тенденція в світовій практиці надання психологічної допомоги.

Література [2, 4-6, 13, 17, 19-29]

Змістовий модуль 2.

Прикладні аспекти етнічної та кроскультуральної психології.

Тема 6. Культуродоцільні моделі консультативної роботи.

Основоположні принципи побудови культуровідповідних моделей консультативної роботи. Релігійні та філософські підстави індигенізації. Клінічні підстави індигенізації. Напрями та результати пошуків культуродоцільних методів консультативної роботи.

Література [13-17]

Тема 7. Аналіз та вирішення крос-культурних конфліктів.

Основні етапи і принципи вирішення конфлікту. Моніторинг комунікацій, поведінкових розходжень і емоційної напруги. Альтернативні підходи до залагодження конфлікту. Практичні поради.

Література [3, 5-7, 10, 11, 14, 16, 23-25,27-29]

Тема 8. Подолання наслідків психотравми: невідкладна психотерапевтична допомога.

Особливості переживання стресових і травмивних ситуацій. Стадії сприятливого переживання травмивної ситуації. Особливості переживання травмивних ситуацій. Психотравмивні наслідки перебування в екстремальній ситуації. Гостра реакція на стрес. Посттравматичний стресовий

розлад. Складний посттравматичний стресовий розлад. Принципи та алгоритм надання невідкладної психотерапевтичної допомоги.

Література [5-9]

Тема 9. Психотерапевтична допомога під час горювання.

Горе як природна реакція на втрату. Особливості процесу горювання. Основні теоретичні моделі горювання. Особливості горювання за Коліном Паркесом. Відповідальність та активна участь потерпілих у реабілітаційній програмі. Критерії ускладненої реакції втрати. Психотерапевтична допомога у випадку важкої втрати. Трьохступенева модель допомоги у випадку гострої реакції втрати. Особливості дитячого горювання.

Література [1-15,17,19, 24,27,28]

Підсумковий модульний контроль Екзамен

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											Форма контролю	
	Денна форма						Усього	у тому числі					
	Усього							л	п	лаб	с		сп
		л	п	лаб	с	сп							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.													
Загальні питання культурально-центрованого консультування.													
1. Типові помилки спілкування з представниками різних культур і причини крос-культурного шоку.	12	4	2			6	13	2				11	У
2. Культура та основні психологічні процеси. Рівні вивчення культури.	12	2	4			6	11		2			11	У, ПК
3. Огляд найважливіших параметрів культури.	12	4	2			6	13					11	У, ПК
4. Культуродоцільне психологічне консультування як соціокультурна і психотехнічна проблема.	12	2	4			6	13					11	К
5. Індигенізація і універсалізація як головні тенденції в сучасній практиці психологічного консультування.	14	4	3			7	11		2			11	Т
6. Культуродоцільні моделі консультативної роботи	14	3	4			7	13		2			11	У
7. Аналіз та вирішення крос-культурних конфліктів	14	4	3			7	16	2				14	
Разом – зм. модуль 1	90	22	22			44	90	4	6			80	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.													
Прикладні аспекти культурально-центрованого консультування.													
8. Індивідуально-психологічні та соціально-психологічні предиктори успішної адаптації ортодоксальних і неортодоксальних євреїв-мігрантів до нового соціального середовища	18	4	2			10	18	2				16	
9. Психологічне консультування членів	18	2	4			9	18		2			16	У

єврейської громади з урахуванням етичних принципів іудаїзму													
10. Соціально-психологічні та крос-культуральні аспекти адаптації мігрантів в багатонаціональних спільнотах	18	4	2			9	18		2			16	Т
Тема 11. Особливості надання психотерапевтичної допомоги (кейси)	18	2	4			9	18		2			16	Т
Тема 12. Особливості надання психотерапевтичної допомоги людині, яка перебуває у передсуїцидальному стані. (кейси)	18	4	3			9	18	2				16	У
Разом – зм. модуль 2	90	22	22			46	90	4	6			80	
Усього годин	180	44	44			92	180	8	12			160	

6. Теми лекцій

№№ п/п	Тема	Кількість годин (денне)	Кількість годин (заочне)
1.	Типові помилки спілкування з представниками різних культур і причини крос-культурного шоку	4	2
2.	Культура та основні психологічні процеси. Рівні вивчення культури	2	
3.	Огляд найважливіших параметрів культури	4	
4.	Культуроодоцільне психологічне консультування як соціокультурна і психотехнічна проблема	2	
5.	Інדיгенізація і універсалізація як головні тенденції в сучасній практиці психологічного консультування	4	
6.	Культуроодоцільні моделі консультативної роботи	3	
7.	Аналіз та вирішення крос-культурних конфліктів	4	2
8.	Типові помилки спілкування з представниками різних культур і причини крос-культурного шоку	2	2
9.	Культура та основні психологічні процеси. Рівні вивчення культури	4	
10.	Огляд найважливіших параметрів культури	4	
11.	Особливості надання психотерапевтичної допомоги (кейси)	4	
12.	Особливості надання психотерапевтичної допомоги людині, яка перебуває у передсуїцидальному стані. (кейси)	4	2
Разом		44	8

7. Теми практичних занять

№№ п/п	Тема	Кількість годин (денна)	Кількість годин (денна)	бали
1	Крос-культурне дослідження як квазіексперимент. Види крос-культурних досліджень.	2		1/-

2	Основні підходи до психологічного консультування окремих культурних груп.	4	2	2/2
3	Крос-культуральні технології психологічної допомоги.	2		1/-
4	Культуродоцільні моделі консультативної роботи.	4		2/-
5	Міжкультурний тренінг.	3	2	1,5/2
6	Психологічний склад єврейської нації (темперамент і характер).	4	2	2/2
7	Етнічна характерологія.	3		1,5/-
8	Індивідуально-психологічні та соціально-психологічні предиктори успішної адаптації ортодоксальних і неортодоксальних євреїв-мігрантів до нового соціального середовища.	2		1/-
9	Соціально-психологічні та крос-культуральні аспекти адаптації мігрантів в багатонаціональних спільнотах.	4	2	2/2
10	Психологічне консультування членів єврейської громади з урахуванням етичних принципів іудаїзму.	2	2	1/2
11	Особливості надання психотерапевтичної допомоги (кейси)	4	2	2/2
12	Особливості надання психотерапевтичної допомоги людині, яка перебуває у передсуїцидальному стані. (кейси)	3		1,5/-
Разом		44	12	22/12

8. Самостійна робота

№№ п/п	Тема	Кількість годин (денна)	Кількість годин (заочна)	бали
1.	Етнокультурний склад світу. Класифікації етнічних груп: по історико-культурному типу, конфесійна, антропологічна, лінгвістична.	6	11	3/2,75
2.	Міжкультурна комунікація	6	11	3/2,75
3.	Зміст етнічної ідентичності та структура етнічної ідентичності: когнітивний і афективний компоненти. Стратегії досягнення позитивної етнічної ідентичності.	6	11	3/2,75
4.	Професійна психологічна допомога та її етнокультурні аспекти.	6	11	3/2,75
5.	Культуродоцільні моделі консультативної роботи.	7	11	3,5/2,75
6.	Національна психологія єврейського народу	7	11	3,5/2,75
7.	Особливості формування єврейської національної самосвідомості.	7	14	3,5/3,5
8.	Психологічна допомога єврейським мігрантам в новій общинній середовищі.	10	16	5/4
9.	Психологічний супровід мігрантів.	9	16	4,5/4
10.	Психологічне консультування мігрантів.	9	16	4,5/4
11.	Особливості надання психотерапевтичної допомоги (кейси)	9	16	4,5/4
12.	Особливості надання психотерапевтичної допомоги людині, яка перебуває у передсуїцидальному стані. (кейси)	9	16	4,5/4
Разом		92	160	46/40

9. Індивідуальні навчально-дослідні та науково-дослідні завдання.

Екзаменаційні питання

1. Психологічна адаптація змушених мігрантів.
2. Соціально-психологічний супровід процесу адаптації дітей-мігрантів в умовах освітнього закладу.
3. Психологічний супровід багатодітних сімей в умовах вимушеної міграції.
4. Детермінанти соціальної активності населення мігрантського походження.
5. Етико-правові аспекти психологічної практики в середовищі мігрантів.
6. Психологічна допомога мігрантам з адаптації до нових умов життя.
7. Психологічне консультування членів єврейської громади з урахуванням етичних принципів іудаїзму.
8. Найбільш часто зустрічаються теми консультаційної роботи в крос-культурному середовищі.
9. Типові запити при консультуванні іншокультурних клієнтів.
10. Психологічна робота з використанням загальнокультурних символів.
11. Зміст і основні характеристики національної культури.
12. Національний склад розуму і єврейські традиції.
13. Загадки «єврейської душі».
14. Психологічне консультування дітей з мультикультуральних сімей.
15. Особливості психологічного консультування ортодоксальних і неортодоксальних євреїв.

10. Методи навчання

У процесі викладання дисципліни застосовуються різні методи навчання:

- за домінуючими засобами навчання: вербальні, наочні;
- в залежності від основних дидактичних завдань: отримання нових знань, формування вмій та навичок, перевірки й оцінки знань, а також
- усне обговорення питань теми із залученням більшої частини студентів групи;
- блиц-опитування;
- дискусії з проблемних ситуацій;
- реферативні виступи;
- тестування в письмовій формі;
- виконання письмових завдань тощо.

Результат самостійної позааудиторної роботи студента відтворюється у формі представлення стендових доповідей або захисту реферативних робіт.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою.

Кількість балів за дисципліну розглядається як сумарний бал, що включає поточну успішність, додаткові бали за виконання індивідуальної роботи.

Методи навчання відповідно до програмних результатів:

ПРН 5 – навчальна дискусія; робота в малих групах, «займи позицію»;

ПРН 9 - лекція, навчальна дискусія, інструктаж; індивідуальні роботи, метод проектів; «коло ідей», «акваріум», «мозковий штурм», «метод Прес», «займи позицію», «навчаючись-учусь»; презентація;

ПРН 11 – лекція, проблемне навчання, портфоліо; робота в малих групах; демонстрація, презентація;

ПРН 13 – індивідуальні роботи, метод проектів; «коло ідей», «мозковий штурм», «метод Прес», «займи позицію», рольова гра, імітація, «ток-шоу»; дерево рішень, асоціативний куш, таблиця «З-Х-Д», тричастинний щоденник;

ПРН 14 – метод проектів; моделювання; «коло ідей», дискусія; проблемний виклад; дослідницький;

ПРН 19 – «коло ідей», «акваріум», «мозковий штурм», «метод Прес», «займи позицію», «навчаючись-учусь», «мікрофон», рольова гра, імітація, «ажурна пилка», «ток-шоу».

11. Методи контролю

Усний, письмовий, програмований контроль.

12. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Формою підсумкового контролю успішності навчання з дисципліни є залік.

Залік з дисципліни «Культурально-центроване консультування» – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння студентами навчального матеріалу виключно на підставі результатів поточного навчання відповідно програми з дисципліни і не передбачає окремого навчального заняття для приймання заліку. На останньому тематичному навчальному занятті після закінчення обговорення теми заняття викладач навчальної групи оголошує суму балів студента за результатами поточного контролю і за виконання індивідуального завдання.

Оцінка з дисципліни визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності у балах, що виставляються на кожному семінарському занятті за відповідною темою і кількістю балів за виконання індивідуального завдання. Результати складання заліків оцінюються за двобальною шкалою: «зараховано», «не зараховано».

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання														Залік	Сума	
Змістовий модуль 1							Змістовий модуль 2									Інд. завд.
Т 1	Т 2	СР 1	Т 3	СР 2	СЗ 1	КР 1	Т 4	Т 5	СР 3	Т 6	СЗ 2	КР 2	10	60	40	
3	3	4	4	4	4	5	3	4	3	4	4	5				

Шкала оцінювання: національна та ECTS:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ І ВМІНЬ:

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Відмінно	90 – 100	A

ставиться, якщо студент:

- ґрунтовно і повно відтворює вивчений матеріал;

- виявляє повне розуміння матеріалу, обґрунтовує свої думки, застосовує знання на практиці, наводить необхідні приклади не тільки за підручником, а й самостійно складені;
- викладає матеріал послідовно і правильно з точки зору норм літературної мови.
- вміє застосовувати його для вирішення конкретних професійних завдань

За національною шкалою	За 100 бальною шкалою	За шкалою ECTS
Добре	83 – 89	B
	75 - 82	C

ставиться, якщо студент дає відповідь, що задовольняє тим же вимогам, що й оцінка “5”, але допускає деякі помилки, які сам виправляє після зауваження викладача, та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і мовленнєвому оформленні.

За національною шкалою	За 100 бальною шкалою	За шкалою ECTS
Задовільно	68 – 74	D
	60 - 67	E

ставиться, якщо студент виявляє знання і розуміння основних положень даної теми, але:

- відтворює матеріал не досить повно і допускає помилки у формулюванні правил;
- не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів;
- відтворює матеріал непослідовно і допускає помилки в мовленнєвому оформленні.

За національною шкалою	За 100 бальною шкалою	За шкалою ECTS
Незадовільно з можливістю повторного складання	35 – 59	FX
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням	0 – 34	F

ставиться, якщо студент виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу відповідно розділу, допускає у формулюванні правил помилки, що спотворюють їх зміст, непослідовно і невпевнено викладає матеріал.

13. Методичне забезпечення

1. Конспект лекцій
2. Плани практичних занять
3. Завдання для самостійної роботи студентів
4. Питання та завдання для поточного контролю знань і вмінь студентів.

14. Рекомендована література

Основна:

1. Біла О. М. Теорія і практика міжкультурної комунікації / О. М. Біла. – Херсон: Форум, 2011. – 194 с.
2. Васьківська С. В. Основи психологічного консультування / С. В. Васьківська. – Київ: четверта хвиля, 2004. – 258 с.
3. Консультативна психологія: підручник / І. С. Булах, І. М. Бушай, В. У. Кузьменко, Е. О. Помиткін, Ю. А. Алексєєва; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, Ін-т соціології, психології та соц. комунікацій. - Вінниця: Нілан, 2014. - 484 с. .

4. Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / Л. Г. Кайдалова, Л. В. Пляка. – Х: НФаУ, 2011. – 132 с.
  5. Косенко Ю. В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. [Текст] / Ю. В. Косенко. – Суми: Сумський державний університет, 2011. – 187 с.
  6. Кручек В.А. Психолого-педагогічні основи міжособистісного спілкування: навч.посібник [Текст] / В. А. Кручек. – К: ДАКККиМ, 2011. – 273 с.
  7. Левицький А. Е. Теорія міжкультурної комунікації: працюємо самостійно. Навч. посібник [для студентів ВНЗ] / А. Е. Левицький, Н. Д. Борисенко, І. І. Савчук – К: Логос, 2011. – 127 с.
  8. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація: навч. посіб.[Текст] / В. М. Манакін. – К: ВЦ «Академія», 2012. – 288 с. (Серія «Альма-матер»).
  9. Панок В.Г. Основи психологічної допомоги: теорія та практика психоконсультації : навч. посібник/ В. Г. Панок, Я. В. Чаплак, Я. Ф. Андрєєва / за заг.ред. В.Г. Панка, І.М. Зварича. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2019. – 384 с.
  10. Практикум із групової психокорекції: підручник / С. Д. Максименко, О. О. Прокоф'єва, О. В. Царькова, О. В. Кочкурова. Мелітополь: Видавничо- поліграфічний центр «Люкс», 2015. – 414 с
  11. Рябко Ю. В. Техніки і моделі психологічного консультації: навч. посіб. Глухів: РВВ ГНПУ ім. О. Довженка, 2013. –120 с
  12. Хомич Г. О. Основи психологічного консультації / Г. О. Хомич, Р. М. Ткач. – К: МАУП, 2004. – 152 с.
- Додаткова:**
1. Бацевич Ф.С. Словник термінів міжкультурної комунікації [Текст] / Ф.С. Бацевич. – К.: вид-во «Довіра», 2007. – 205 с.
  2. Махній М. М. Етнопсихологія і міжкультурна комунікація [Текст] / М. М. Махній. – Чернігів.: Видавець Лозовий В. М., 2015 – 256 с.
  3. Євдокимова Н. О., Опанасенко Л. А, Іванцова Н. Б. Психологічні основи професійного
  4. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія професійної комунікації: навч. посіб. Чернівці: Книги-XXI, 2009. – 528 с.

Інформаційні ресурси:

1. <http://www.uni-hildesheim.de/interculturalfilm/index.php>
2. <http://www.absolutely-intercultural.com/>
3. <http://durrer-intercultural.blogspot.ru/>
4. <http://explore.tandfonline.com/snp/communication>
5. <http://www.intercultural.org.au/>
6. <http://pocketcultures.com/>
7. <http://www.international.gc.ca/cil-cai/magazine/index.aspx?lang=eng>